

у *поетици наповећјаја* као посебно наглашеној константи његовог стваралаштва. Оглед, заправо, реактуализује дату стилску фигуру „путем категорије референцијалности, односно семантичке одређености и неодређености” (331), издвајајући и њене поједине типове у опусу песника. Зборник закључује есејистички уобличено истраживање Бојана Ђорђевића о типовима парадокса у стваралаштву Н. Тадића (нпр. оксиморон, узалудност, мимикрија) и њиховом стилском и семантичком потенцијалу. Истраживање стилске и семантичке потенцијности издвојеног поступка обављено је на песмама „Моји ноћни послови”, „Зидови писмоноше”, „Застава”, „Запањена”.

Пролазећи кроз све огледе у оквиру књиге, можемо рећи да, захваљујући свежим увидима, али и јасно изреченим ставовима о Тадићевом стваралаштву, они скупа чине врло занимљив и плодотворан дијалог, у коме се могу препознати и несагласности у тумачењима појединих аспеката проучаване књижевне поетике, што додаје драгоцену перспективу, сенчењем већ исцртаних контура о песнику и његовом књижевном добу.

Веома пажљиво осмишљен и уобличен зборник, разноврсношћу али и продубљеношћу истраживања у оквиру четрнаест научних радова, представља значајан допринос проучавању поетике Новице Тадића, као и успешно остварену намеру додатног расветљавања савремене српске поезије. Аутори прилога, уредници, чланови Редакционог одбора изнедрили су још једну монографију која изнова потврђује да је едиција *Поетичка исцртавања* поуздан водич и оријентир у сагледавању и сазнавању српске књижевности.

Др Јелена В. Јовановић
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Департман за србистику
jelena.v.jovanovic@filfak.ni.ac.rs

UDC 821.163.41-1.09 Tadić N.(082)
<https://orcid.org/000-0002-5396-4335>
Примљен: 12. маја 2025. године
Прихваћен: маја 2025. године

ПЕСНИЧКА ЕСЕЈИСТИКА КАО ПРОСТОР КРИТИЧКЕ САМОСВЕСТИ

(*Песници као есејистици: културни контексти групе њоловине 20. века.*
Ур. Јана Алексић и Милица Ђуковић. Београд: Институт за књижевност
и уметност, 2024, 414 стр.)

Зборник радова *Песници као есејистици: културни контексти групе њоловине 20. века* представља значајан допринос савременом проучавању српске књижевности и културне историје. Као колективна монографија он испитује различите облике песничког ангажмана у жанру есеја, указујући на сложене поетичке и идејне трансформације унутар српске књижевности. Фокус је стављен на поетике које превазилазе границе лирског говора и задиру у простор критичке рефлексije, аутопоетичке артикулације и културне самосвести.

Структурно, зборник је организован у седам тематских целина, уз уводни текст уредница и индекс имена, што га чини систематичном и добро промишљеном научном целином. У оквиру различитих тематских блокова истражују се кључни појмови и праксе есејистике као посредничког жанра који омогућава артикулацију поетичких, културолошких и филозофских ставова. Посебно је значајно што се песници у овим студијама сагледавају као активни чиниоци интелектуалног живота, чији есејистички текстови рефлектују дубинске односе с друштвеним и идеолошким токовима епохе.

Монографија *Песници као есејисти* даје значајан подстицај развоју савремене књижевне науке указујући на недовољно истражене аспекте песничке продукције који се остварују ван домена саме поезије. Овај зборник успева да кроз аналитичку прецизност и разноврсност приступа осветли есеј као продуктиван канал песничког мишљења који функционише изван лирског оквира, али са њим остаје у динамичном дијалогу. Његова вредност лежи и у томе што отвара простор за проширивање истраживачког поља, указујући на потребу за даљим критичким обрађивањем песника чији есејистички рад још увек није систематски разматран.

Целокупна унутрашња структура зборника заснована је на пажљиво усклађеним хронолошким и проблемским критеријумима, што омогућава да се сложеност феномена песничке есејистике сагледа из различитих углова. Прва тематска целина, у којој су радови Драгана Хамовића, Милете Аћимовића Ивкова и Јована Делића, поставља теоријско-поетичке основе за интерпретацију жанра, али и указује на историјске и идеолошке матрице које обликују његове домете. Ови прилози с једне стране афирмишу есеј као вид ауторефлексивног писма, а с друге отварају проблем односа између књижевног израза и културне репрезентације.

У свом раду Драган Хамовић истиче идеолошко-политичке и естетске координате српске есејистике у другој половини 20. века, наглашавајући значај историјације као предуслова тумачења. Милета Аћимовић Ивков, полазећи од антологијске праксе, дијахроним и критериолошким приступом осветљава континуитете и поетичка померања у есејистици, уз посебан осврт на улогу приређивача. Јован Делић анализира поетику Васка Попе, с фокусом на аутопоетички дискурс као кључ за интерпретацију језичког и симболичког слоја, чиме афирмише интердисциплинарни приступ тумачењу поезије.

Сва три текста, сваки на свој начин, потврђују тезу да је есеј песника не само жанровски облик критичке рефлексije, већ и облик активног дијалога са културним и интелектуалним наслеђем. Њихови аналитички поступци обухватају историјску, херменеутичку и поетолошку раван, што зборнику обезбеђује интердисциплинарну релевантност и епистемолошку ширину у тумачењу односа поетског и рефлексивног у савременој српској књижевности.

Други тематски одељак зборника, у којем су заступљени радови Недељке Бјелановић, Маје Медан Орсић и Бојана Марковића, усмерен је на испитивање сложених релација између стваралачке индивидуалности и идеолошких оквира који обликују рецепцију, вредновање и саму артикулацију песничког и есејистичког говора. Аутори ових студија полазе од становишта да поетика и есејистика не настају у вредносно и идеолошки неутралном простору, већ се формирају унутар густе мреже културних, политичких и институционалних утицаја који суштински одређују домете и ограничења песничког израза.

Недељка Бјелановић анализира идеолошке предрасуде левичарских интелектуалаца према Момчилу Настасијевићу, указујући на улогу идеологизоване критике у формирању редуктивне слике о песнику и његовој маргинализацији у књижевном пољу. Маја Медан Орсић прати поетичку еволуцију Душана Матића и Милана Дединца, показујући како су кроз есејистику преиспитивали надреали-

стичке основе и градили индивидуализован критички глас. Бојан Марковић се бави есејистиком Оскара Давича, наглашавајући њен трансгресивни карактер, ничеанске мотиве и хибридни језик, чиме се она поставља у шири контекст европских авангардних струја.

Трећа и четврта тематска целина усмерене су на испитивање односа између поетике, есејистике и културно-историјског наслеђа, с нагласком на улогу меморије, традиције и интертекстуалности. Саша Радојчић анализира поетичке и есејистичке релације код Христића и Лалића, указујући на њихову унутрашњу динамику. Марко Радуловић испитује функцију српсковизантијског наслеђа као симболичког оквира савремене поетике, док Милан Громовић истражује култне мотиве српске културе у светлу античке традиције. Оља Василева синтетиче ове увиде анализом фигуре Васка Попе као модела песника-есејисте, чији утицај прелази појединачни опус и постаје део шире поетичке свести епохе. Ова, трећа целина указује на дубоку повезаност савремене поезије с културном историјом и симболичким легатима, које есејистички текст артикулише на рефлексиван и интертекстуалан начин.

Четврта целина наставља критичко разматрање песничке есејистике кроз примере који повезују индивидуалне поетике с ширим културолошким и филозофским оквирима. Јелена Младеновић анализира есејистичке почетке Бранка Миљковића, указујући на везу између песничког мита и естетске идеологије. Марко Аврамовић осветљава моралну и поетичку димензију у есејима Борислава Радовића, док Јелена Марићевић Балаћ интерпретира *Мале есеје* Александра Ристовића кроз призму суфијске симболике и генолошке комплексности. Владимир Димитријевић анализира етичко-политички став Милована Данојлића као облик поетичког отпора, а Миломир Гавриловић истражује идентитетске и мемоарске слојеве у есејима Чарлса Симића. Ова целина указује на есеј као форму у којој се индивидуални поетички гласови артикулишу у дијалогу с друштвом, културом и наслеђем.

Пета целина зборника посвећена је есејистичком опусу Љубомира Симовића, при чему три студије осветљавају различите аспекте његовог критичког дискурса. Радивоје Микић анализира књигу *Дујло дно* као простор поетичке рефлексije, у којем есеј задржава лирску густину. Бојана Стојановић Пантовић приступа Симовићевом корпусу из угла метакритике и рецептивне теорије, истичући његов глас као полифони и критички самосвестан. Немања Каровић истражује однос Симовића према Црњанском, пратећи поетичке и идеолошке напетости унутар послератне културне матрице. Овај део зборника указује на вишеслојност Симовићеве есејистике и њен значај за разумевање поезије, традиције и културног дијалога.

Шеста тематска целина усредсређена је на есејистичке корпусе песника чији рад спаја естетску рефлексiju и друштвени ангажман. Ранко Поповић анализира критичко-есејистичку прозу Рајка Петрова Нога, указујући на њену систематичност и вредносне оријентире. Јана Алексић у раду о Гојку Ђогу истиче поезију као простор отпора у контексту идеолошке репресије, с посебним освртом на дело *Вунена времена*. Милица Кецојевић разматра есеје Стевана Тонтића као синтезу филолошке проицљивости, етичке одговорности и културног ангажмана. Могло би се закључити да овај део колективне монографије наглашава функцију есеја као простора слободне мисли у суочавању са поетским, политичким и културним изазовима.

Завршна, седма целина проширује фокус зборника на поетичке и филозофске аспекте есејистике, наглашавајући њен критички и ангажовани потенцијал. Ана Козић анализира аутопоетичке и друштвено-критичке интонације у есејима Миросава Максимовића. Милица Ђуковић осветљава интерпретативну ширину и културну рефлексивност у есејима Мирка Магарашевића. Софија Матић истражује однос језика и идентитета у раду Милосава Тешића, док Никола Маринковић тумачи

антипостмодернистички став Небојше Васовића као облик интелектуалне одбране модерне. Марија Благојевић заокружује целину систематизацијом есејистике Владимира Јагличића, учолавајући у њој простор за промишљање поетике, традиције и културних вредности. Целина подвлачи есеј као жанр у коме се песничка мисао сусреће са културном одговорношћу и теоријском саморефлексијом.

Зборник *Песници као есејисти: културни контексти групе половине 20. века* изузетан је допринос проучавању српске књижевности, не само у поетичком и критичком, већ и у културолошком и филозофском домену. Свака тематска целина пружа аргументоване и стилски изнијансиране анализе есејистичког рада српских песника, позиционирајући њихово деловање у сложени историјски и идејни контекст. Укупан корпус радова осветљава како појединачне поетичке праксе, тако и шире књижевно-теоријске и идеолошке токове, показујући на који начин су песници рефлектовали стварност, критички јој приступали и изнова конструисали њено значење.

Истражујући пресудне есејистичке позиције аутора који су обликовали савремену српску поезију и критичку мисао, овај зборник премашује оквире стандардне научне публикације. Он се афирмише као суштински алат за разумевање динамичних односа између поезије, есејистике и културно-идеолошких структура епохе, као и поуздана референтна основа за будућа истраживања у области поетике, књижевне критике и културне историје. Реч је о делу које повезује традицију и савремено тумачење, градећи трајну вредност у корпусу савремене српске књижевне науке.

Др Бојан Т. Чолак
Институт за књижевност и уметност
Београд
btcolak@yahoo.com

UDC 821.163.41-4.09¹⁹(082)
821.163.41:929¹⁹(082)
<https://orcid.org/0000-0003-1197-4794>
Примљен: 11. априла 2025. године
Прихваћен: априла 2025. године

ИНТЕГРАТИВНЕ ПРОЈЕКЦИЈЕ БУДУЋНОСТИ

(Дејан Ајдачић – Зорица Ђерговић-Јоксимовић. *Фуџурофанџасџика*.
Нови Сад: Академска књига, 2025, 270 стр.)

Доминантни квалитет, изузетно вредне монографије *Фуџурофанџасџика* Дејана Ајдачића и Зорице Ђерговић-Јоксимовић јесте њен вишеструко интегративни карактер. Обједињавајући дела англофоних и словенских књижевности, као предмете својих примарних научних усмерења, аутори су успели да остваре целовит, а опет довољно разноврстан увид у широко и разноврсно тематско и жанровско поље којим се баве. (Пред крај „Увода“ објашњено је да су коначне верзије поглавља настајале дописивањем и преписивањем двоје аутора, и успостављањем особеног истраживачког сагласја: „Затим смо текст обогаћивали и надограђивали разумењујући нове верзије.“)